Економічні науки

УДК 005.591.6:005.5(477)

Ковальчук Анна Олександрівна
магістр
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ПІВДЕННИЙ ГЗК»

Анотація. *У статті досліджено методи здійснення оцінки ефективності інноваційної діяльності. На прикладі ПАТ «Південний ГЗК» проведено оцінку ефективності інноваційної діяльності.*

Ключові слова: *інновація, модернізоване обладнання, економія ресурсів.*

Постановка проблеми. Актуальною проблемою в умовах зростання ролі інновацій для розвитку підприємства є оцінювання його ефективності за допомогою визначення величини ефекту та ступеня їх впливу на діяльність підприємницьких структур та держави загалом. Забезпечення об'єктивності оцінки стану та тенденцій розвитку інноваційної діяльності є одним із найважливіших завдань, оскільки на основі отриманої інформації приймають важливі управлінські рішення.

Виклад матеріалу. Під час оцінювання ефективності інноваційної діяльності застосовуються різні методологічні підходи щодо визначення критеріїв оцінки та системи показників. Існує також ряд відмінностей щодо методів управління інноваційним розвитком на підприємствах, в наукових організаціях, що й зумовлює неузгодженість питань методологічного характеру та складність вибору необхідного інструментарію для оцінювання, тобто немає чітко налагодженого

взаємозв'язку між результатами наукових методичних напрацювань та практичністю застосування в господарській практиці.

Спроможність підприємства забезпечувати достатній рівень інноваційної активності без порушення стабільності виробництва визначається наявністю і поєднанням ряду факторів, що є об'єктами періодичного моніторингу, результати якого лягають в основу механізму управління інноваційним виробництвом. Специфіка вітчизняного промислового підприємництва, яка тільки підступає до освоєння інноваційного бізнесу, не дозволяє повною мірою (без відповідної адаптації) використовувати існуючі в розвинених країнах методики оцінювання результатів інноваційного розвитку, оскільки багато загальновживаних показників інноваційної активності (обсяг витрат на власні та зовнішні дослідження і розробки, патентно-ліцензійні стратегії, витрати на придбання ліцензій та структура ліцензійних платежів, розміри і джерела позикового капіталу, динаміка охоплення основних і суміжних ринків тощо) або взагалі не відслідковуються вітчизняними промисловими підприємствами, або мають другорядне значення у порівнянні зі звичними для господарської діяльності показниками валових витрат, обсягів виробництва, операційного доходу тощо.

Відсутність чіткого трактування багатьох понять призводить до їх самовільного визначення підприємствами, що викривляє аналіз стану інноваційної сфери. Відсутність чіткої системи оцінки і моніторингу інноваційної діяльності промислових підприємств є одним із «вузьких місць» сучасної політики інноваційного розвитку промислових підприємств. В умовах невизначеності навіть основних понять інноваційної сфери своєчасне діагностування негативних тенденцій і результатів прийняття рішень є проблематичним.

Проведений аналіз підтвердив складність процесу формування сутності поняття інноваційного розвитку підприємства, що зумовлює методичні труднощі щодо оцінювання його результативності.

Таким чином, унаслідок новизни питання оцінки інноваційного розвитку та зазначеної вище вітчизняної специфіки виникає необхідність розробки критеріїв оцінювання та процедур їх використання, відповідних нашим умовам.

Розглянемо на прикладі ПАТ «Південний ГЗК» проведення оцінки інноваційної діяльності.

Ключовим напрямком інвестиційної програми на ПАТ «Південний ГЗК» в останні роки було відновлення виробничих потужностей основних цехів з метою подальшого розвитку Товариства та нарощування нових обсягів виробництва.

Оскільки агломерат є одним із видів кінцевої продукції ПАТ «Південний ГЗК» проведемо фінансово-економічну оцінку інноваційної діяльності пов'язаної з удосконаленням процесу виробництва агломерату.

Проведемо аналіз інноваційної діяльності на технічному рівні.

У 2016 році зниження споживання природного газу за рахунок збільшення продуктивності агломашин шляхом підвищення газопроникності спікального шару шихти в результаті модернізації вторинних окомкувачів.

Даний захід дозволив знизити витрати природного газу на 0.145 м³ / т на весь обсяг виробленого агломерату.

$$0{,}145*178{,}7*5952=154 \text{ тис. грн.}$$

На другому етапі проаналізуємо як впроваджені заходи вплинули на собівартість агломерату у аналізованому періоді.

У табл. 1. представлені витрати на виробництво агломерату за 2014-2016 роки.

Таким чином, найбільшу питому вагу в складі собівартості складають сировина та основні матеріали у 2014-2015 роках 75%, у 2016 – 79% загальної собівартості. На другому місці витрати на оплату праці, які займають у 2014-2015 роках 6%, у 2016 році – 4,72%. Скорочення витрат на оплату праці пояснюється відтоком кадрів закордон, що є на сьогоднішній день великою проблемою, оскільки спостерігається дефіцит професіоналів. Наступними вагомими статтями собівартості агломерату є енергетичні витрати та витрати на паливо, енергетичні витрати складають 4% у 2014 та 2016 роках, а у 2015 році – 2,79%, витрати на паливо в середньому складають у 2014-2016 роках 3%.

Таблиця 1

Структура витрат на виробництво агломерату у 2014-2016 роках

Стаття	**2014**	**Пито-ма вага, %**	**2015**	**Пито-ма вага, %**	**2016**	**Пито-ма вага, %**	**Відхиле-ння 2015-2014**	**Відхиле-ння 2016-2015**
Загальна сума витрат	1282157	100,00	1399201	100,00	1918620	100,00	117 043	519 419
Сировина та основні матеріали	962 245	75,05	1054 645	75,37	1529907	79,74	92 400	475 261
Допоміжні матеріали	29 925	2,33	31 472	2,25	31 319	1,63	1 547	-152
Послуги підрядних організацій	2 028	0,16	2 443	0,17	2 279	0,12	415	-164
Енергетичні затрати	56 391	4,40	39 003	2,79	90 625	4,72	-17 388	51 621
Паливо	49 437	3,86	51 341	3,67	62 949	3,28	1 903	11 607
Оплата праці	81 738	6,38	85 827	6,13	83 751	4,37	4 089	-2 076
Амортизація	21 130	1,65	81 174	5,80	55 955	2,92	60 044	-25 219
Податки та збори	3,24	0,00	2,89	0,00	39,35	0,00	-0,35	36,46
Інше	211	0,02	313	0,02	230	0,01	102	-83
Виробничі витрати	79 046	6,17	32 122	2,30	61 562	3,21	-46 924	29 440

Проаналізуємо більш детальніше витрати на паливо, щоб побачити як вплинуло на собівартість впроваджене модернізоване обладнання.

Таблиця 2

Структура витрат на паливо для виробництва агломерату у 2014-2015 роках

Вид палива	2014	2015	2016	Відхилення 2015-2014	Відхилення 2016-2015
Природний газ	49 225,23	51 082,26	62 746,46	1 857,03	11 664,20
Дизельне паливо	211,48	257,77	201,36	46,29	-56,41
Бензин	1,08	1,25	1,26	0,17	0,02

Отже, в структурі витрат на паливо найбільшу питому вагу мають витрати на природний газ, спостерігається динаміка до збільшення суми даних витрат у 2015 році на 1857,03 тис. грн. порівняно з 2014 роком, та на 11664,20 тис. грн. у 2016 році порівняно з 2015. Щоб виявити причину збільшення витрат, проаналізуємо вартість природного газу у даному періоді.

Таблиця 3

Вартість природного газу у 2014-2016 роках

	2014	2015	2016
Вартість 1 тис.м³ природного газу	3524,6	5832,9	5952

Таким чином, оптимізація режиму паралельної роботи агломашин з високими бортами у 2015 році дозволила скоротити витрати на природний газ за рахунок збільшення вмісткості агломашини при тому самому обсязі споживання газу, тому подорожчання у 2015 році зіграло невагому роль у структурі собівартості агломерату. У 2016 році зниження споживання природного газу за рахунок збільшення продуктивності агломашин шляхом підвищення газопроникності спікального шару шихти в результаті

модернізації вторинних окомкувачів, проте за рахунок збільшення обсягу виробництва порівняно з 2015 роком витрати на природний газ зросли на 11664 тис. грн.

Далі проаналізуємо як собівартість агломерату вплинула на вартість та обсяг реалізації.

Таблиця 4

Динаміка обсягу виробництва та реалізації ПАТ «Південний ГЗК» за 2014-2016 роки

		Рік			Відхилення	
		2014	2015	2016	2015-2014	2016-2015
Обсяг виробництва	*у натуральній формі (тис.т)*	2085,1	1616,4	2073,5	-468,7	457,1
	у грошовій формі (тис.грн.)	2586814	1606521	2099714	-980293	493193
Обсяг реалізованої продукції	*у натуральній формі (фізична од. вим.)*	2074,4	1628,3	2067,4	-446,1	439,1
	у грошовій формі (тис. грн.)	2572091	1627333	2054346	-944758	427013

Таким чином, за рахунок впровадження модернізованого обладнання у 2014-2016 роках обсяг виробництва у 2015 році зменшився через капітальний ремонт агломашини №5 та заміну обладнання на агломашні №3, проте після закінчення ремонту у 2016 році даний показник значно збільшився. При цьому, за рахунок економії на споживанні електроенергії та природного газу собівартість товарного агломерату у 2016 році зменшилась на 0,06% та відповідно зменшилась вартість, при покрашенні якості.

Висновки. Запропонований методичній підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності промислового підприємства полягає

у проведенні комплексного процесу оцінки, яка синтезує у собі показники за критеріями економічної та науково-технічної ефективності. Виокремлення цільових напрямів сприяє здійсненню комплексного оцінювання ефективності інноваційної діяльності та отримання об'єктивних результатів. Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з формуванням теоретичних та практичних рекомендацій використання результатів оцінки для оптимізації інноваційної діяльності на вітчизняних промислових підприємствах.

Література

1. Райзберг, Б. А. Современный экономический словарь [Текст] / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 2-е узд., испр. М. : ИНФРА-М, 1999. – 749 с.
2. Кизим, Н. А. Финансовый анализ [Текст] : учебное пособие / Н. А. Кизим, В. В. Иваниенко. – Издательство: Інжек, Видавничий Дім, 2005. – 248 с.
3. Маркіна, І. А. Методологічні питання ефективності управління [Текст] / І. А. Маркіна // Фінанси України, 2000. – № 6. – С. 24-32.
4. Василенко, В. О. Інноваційний менеджмент [Текст] / В. О. Василенко, В. Г. Шматько. – 3-тє вид. / За ред. В. О. Василенка. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 440с. 6. Йохна, М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності [Текст] / М. А. Йохна, В. В. Стадник. – К. : Вид. центр «Академія», 2005. – 400с.